

Motion till riksdagen 2025/26:3273

av **Linus Lakso m.fl. (MP)**

Ett miljövänligt, robust och konkurrenskraftigt energisystem

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett mål om ett 100 procent fossilfritt energisystem till 2035 och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätta och genomföra en nationell plan för utfasning av fossil energi, inklusive ett slutdatum för användning, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att erbjuda statliga elektrifieringsavtal i syfte att möjliggöra en plan för utfasning av fossil energi samt stimulera en utbyggnad av kraftproduktion och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avveckla alla fossila subventioner och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klassa torv som ett fossilt bränsle och fasa ut brytning och användning av torv för energiproduktion och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett planeringsmål för att kunna tillgängliggöra mer el till 2030 och 2035 årligen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett planeringsmål för grön baskraft till 2030 om 10 GW genom effekthöjningar, energilagring och flexibilitet och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett energisäkerhetsmål och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett mål om att Sverige ska vara självförsörjande på förnybara bränslen år 2030, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett mål om att Sverige ska producera 10 TWh biogas och 33 TWh fossilfri vätgas per år till 2030 och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga solceller på alla lämpliga offentliga byggnader och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera det kommunala vetot för att säkerställa en rättssäker prövning av vindkraftsansökningar och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att effektivisera tillståndsprocesserna för vindkraft genom att samla alla prövningar hos en och samma myndighet och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en högre lokal elbonus som ger kommunerna betalt för den förnybara el de producerar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge närboende till vindkraft rätt till ersättning från vindkraftsbolagen och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge närboende till vindkraft rätt till andelsägande och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra åt Försvarsmakten att arbeta med villkorade tillstånd och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sänka skatten på andelsägande av solenergi för boende i flerbostadshus och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa all skatt på egenproducerad el (även över gränsen på 500 kilowatt) och tillkännager detta för regeringen.

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för nya solparker genom att förtydliga länsstyrelsernas roll i tillståndprocessen och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regelverket bör ses över så att modeller för solcellsparker som ökar den biologiska mångfalden och kombinerar produktion av sol och mat premieras samt att ett stöd för ”naturpositiva” solcellsparker bör ges, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett investeringsstöd för storskalig solvärme och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införliva småskalig solvärme i det gröna avdraget och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett långsiktigt system för omfattande energieffektiviseringar och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett långsiktigt statligt stöd för energieffektivisering med 60 procent av kostnaderna för åtgärder som effektiviserar energianvändningen för hushåll och fastighetsägare, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett stöd till näringslivets energieffektiviseringar och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ambition att öka antalet energirådgivare i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett bonus malus-system för produkter för att gynna de mest energisnåla och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka efterlevnaden av energireglerna i Boverkets byggregler för byggnader genom att kontrollera uppmätta värden i stället för att förlita sig på beräknade värden och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbeta för ett transporteffektivt samhälle för att minska energiförbrukningen inom transportsektorn och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utnyttja spillvärme mer effektivt och tillkännager detta för regeringen.

32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fastighetsägare bör ges rätt att ta del av förbrukningsstatistik för all energi som levereras till fastigheten, inklusive hyresgästers förbrukning av uppvärmningsenergi, komfortkyla samt hushålls- och verksamhetsel på aggregerad nivå med hänsyn till individens integritet, och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett pristak på el och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en nationell strategi för energilager och införa ett teknikneutralt stöd för energilager, såsom vätgas, pumpkraft, batterier och värmelager, och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett introduktionsstöd för elektrobränslen samt att snabbt möjliggöra för elektrobränslen att delta i reduktionsplikten och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en vätgasstrategi och ge Svenska kraftnät ett uppdrag att planera för vätgasinфраstruktur och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stimulera och skapa förutsättningar för lokala och regionala marknader för flexibilitet i elanvändningen och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur en dynamisk elskatt skulle kunna utformas för att ge ökade incitament för flexibilitet och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Energimarknadsinspektionen i uppdrag att snabbt dra i handbromsen med dagens effekttariffer samt att se över frågan och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av hur elnäten bäst ägs och förvaltas och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kundens kostnader för effekt tydligt bör redovisas och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att halvera tiden för byggande av elnät och förkorta byggtiden för stamnät med minst två år genom regelförändringar som föreslås i den statliga utredningen om moderna tillståndprocesser för elnät, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stötta framtidens kraftvärme- och värmeproduktion samt underlätta för lokal effektproduktion och stödtjänster och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa elskatten för kraftvärme- och värmeproduktion och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det möjligt att överföra egenproducerad el mellan olika byggnader inom samma fastighet eller närliggande fastigheter och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra att tillgången på nätkapacitet styrs av miljö- och samhällsnytta och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa testbäddar för undantag från dagens elmarknadsregleringar i syfte att reducera effekttoppar och stimulera ny teknik och reglering och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att laddboxar som installeras genom det gröna teknikavdraget och uppfyller standarden ISO 15118 bör premieras och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska kraftnäts effektreserv och störningsreserv ska vara 100 procent förnybar samt att Sverige gentemot EU bör driva på för att flexibilitet ska få ingå i effektreserven igen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ytterligare riskbedömningar av kärnkraft ur ett totalförsvarsperspektiv, särskilt med avseende på erfarenheter av kriget i Ukraina, och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att planera energiförsörjningen av transportsektorn så att inhemskt producerad förnybar energi och inhemskt producerat förnybart bränsle kan användas i kris och krig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta installation av energilager som kan användas för att jämna ut elproduktionen och balansera elnätet men också kan nyttjas vid elavbrott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stötta tekniker genom höjt grönt avdrag för ödrift i enskilda fastigheter och energigemenskaper och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en plan för och ett stöd till utökad reservkraft som inte är beroende av importerad energi, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en definition av energigemenskaper och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av energiskatten i syfte att bl.a. underlätta för fler energigemenskaper och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka proaktivt för att nyttor som energigemenskaper kan ge ska speglas i nättariffen och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta investeringar för energigemenskaper och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en nationell stöd- och informationssatsning om energigemenskaper och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en strategi och regelverk för fusionskraft och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Förbränning av fossila bränslen är den huvudsakliga anledningen till att den globala medeltemperaturen nu stiger i den snabbaste takten någonsin. Vetenskapen har tydligt visat hur en varmare värld påverkar möjligheten till mänskligt liv, säkerhet och välfärd negativt. Trots det använder vi fortfarande fossila bränslen överallt i våra samhällen. Fossila bränslen står fortfarande för majoriteten av energianvändningen globalt. Användningen av fossila bränslen behöver upphöra.

För att bli kvitt vårt beroende av fossila bränslen behöver vi satsa massivt på grön omställning och hållbara energikällor och elektrifiera stora delar av våra samhällen. För att bytet från fossil till förnybar energi ska ske tillräckligt snabbt för att klara klimatmålen behöver vi en tydlig plan. Därför ser Miljöpartiet att vi behöver upprätta

och genomföra en nationell plan för utfasning av fossil energi, inklusive torv, med ett slutdatum för användning. En sådan plan behöver inkludera att avveckla alla fossila subventioner.

Elektrifieringsavtal

Sverige behöver mer billig el i närtid och en industripolitik som möjliggör klimatomställningen. Istället har vi fastnat i ett farligt moment 22 där utbyggnaden av ny elproduktion tvärnitats och industrins elektrifiering skjuts på framtiden.

Tre år av anti-elektrifieringspolitik har tyvärr gett resultat. Industrins klimatomställning och utbyggnaden av ny elproduktion har fastnat i ett moment 22. Industrin skjuter upp sina omställningsplaner eftersom klimatpolitiken svajar och utbyggnaden av ny elproduktion har tvärnitats. Företagen kan varken lita på att det kommer finnas långsiktiga spelregler så att omställningen lönar sig, eller tillräckligt med el i närtid till rätt pris. Elproducenterna å sin sida avvaktar med att investera i ny produktion när industrins omställningsplaner skjuts upp, och det blir osäkert om efterfrågan på el verkligen kommer öka. En snabb och rättvis omställning förutsätter mer statligt engagemang. Men stöd behöver vara effektiva. Det som krävs nu är att staten tar en mer aktiv roll för att bryta dödläget mellan elproducenter och industri. Därför föreslår Miljöpartiet ett nytt styrmedel för att träffsäkert och kostnadseffektivt få fart på industrins omställning och utbyggnaden av elproduktion: statliga elektrifieringsavtal. Statliga elektrifieringsavtal innebär att staten agerar mellanhand och matchar industrier som vill fasa ut fossilt eller etablera ny grön produktion med elproducenter som vill bygga ny förnybar elproduktion. Avtalen ska vara tillfälliga (5-10 år) och täcka skillnaden mellan vad ett industribolag kan betala för ny el och vad en elproducent behöver få betalt för att investeringen i ny elproduktion ska löna sig idag.

Givet dagens svaga klimatstyrning ligger gapet mellan vad gröna industrier kan betala för elen och vad exempelvis en ny vindkraftspark med energilagring behöver ta betalt på runt 15 öre per kWh. I takt med att fossila bränslen blir dyrare kommer gapet att krympa och kostnaden bli lägre.

Elektrifieringsavtal skulle få loss tillräckligt med el till omställningen i närtid till en tiondel av kostnaden för regeringens kärnkraftsprojekt (som dessutom inte skulle leverera en enda kWh förrän tidigast om 15 år). Kostnaden för regeringens stöd till 5000 MW ny kärnkraft, motsvarande fyra storskaliga reaktorer, beräknas enligt IFN kosta 17,2 miljarder per år — i 40 år. Totalt handlar det om runt 690 miljarder kronor.

Kostnaden för att få fram motsvarande mängd el och effekt med vårt förslag uppgår istället till 4,8 miljarder per år i fem till tio år. Beroende på hur långa avtal som tecknas handlar det om mellan 24-48 miljarder, alltså mindre än en tiondel av kostnaden för ny kärnkraft. Summan krymper om fossilt blir dyrare i och med skärpt klimatpolitik och förnybart billigare i och med den tekniska utvecklingen.

Om elektrifieringen av industrin tar fart utan att elproduktionen byggs ut kommer elpriserna att stiga. Genom att matcha industrins ökade elkonsumtion med utbyggnaden av elproduktion skyddas hushållen mot höga elpriser. Genom att låta alla hållbara energitekniker konkurrera med kriterier uppsatta för leveranssäkerhet, säkerställs kostnadseffektivitet för skattebetalarna.

Att öka elproduktionen ger bara klimatnytta om den nya elen används för att ställa om och fasa ut fossila bränslen. Att subventionera fram mer el samtidigt som fossila bränslen är på rea minskar inte utsläppen. Elektrifieringsavtal träffar just befintliga industrier som vill fasa ut det fossila och nya industrier som är kritiska för omställningen som t.ex. produktion av gröna bränslen eller batterier.

Ett fossilfritt energisystem till 2035

Sverige har sedan länge ett elsystem med en väldigt låg andel fossil energi. Över 98 procent av den el som produceras i Sverige är fossilfri. Regeringens nya mål om ett fossilfritt elsystem till 2040 får därför anses skrattretande. Sett till hela energisystemet, däremot, är Sverige fortsatt fast i ett tungt fossilberoende. Under 2021 kom 26 procent av den tillförda energin i Sverige från fossila bränslen. Den stora användningen av fossil energi i Sverige återfinns alltså inom industrin och transportsektorn, som tillsammans med elsektorn är en del av Sveriges energisystem. För Sveriges del vore det relevant med ett mål om att hela energisystemet ska bli fossilfritt. Ska Sverige klara klimatomställningen behöver det ske till 2035. Miljöpartiet föreslår därför ett mål om ett hundra procent fossilfritt energisystem till senast år 2035.

Planeringsmål för 2030 och 2035

Miljöpartiet föreslår ett mål om att tillgängliggöra 100 TWh redan till 2030 (jämfört med 2022) samt ytterligare 50 TWh till 2035, genom en kombination av ny förnybar elproduktion och energieffektiviseringar. Målen bygger på myndigheters och branschorganisationers bedömningar av realistiska potentialer för utbyggnaden av förnybart respektive energieffektivisering.

Svensk Vindenergi bedömer att cirka 45 TWh ny vindkraft kan tillkomma mellan år 2023 och 2030 och att ytterligare 100 TWh kan tillkomma mellan år 2030 och 2035. Svensk solenergi bedömer att det är möjligt med 30 TWh till 2030; redan idag finns ansökningar motsvarande ca 50 TWh solenergi inlämnade. Det enskilt billigaste och snabbaste sättet att få fram mer tillgänglig energi är energieffektivisering. Energimyndigheten bedömer att det genom lönsamma tekniska lösningar samt ökad flexibilitet är möjligt att frigöra cirka 25 TWh till 2030. Se nedan Miljöpartiets förslag för att öka utbyggnaden av förnybar elproduktion respektive främja energieffektiviseringsåtgärder.

Problemen med fossila bränslen är dock fler än så. Putins energikrig mot Europa har visat att övergången från det fossila till det förnybara är akut utifrån ett renodlat säkerhetsperspektiv. EU:s beroende av rysk energi har varit en enorm svaghet rent strategiskt eftersom Putin därmed har kunnat använda flödet av framförallt gas som ett påtryckningsmedel. Exportintäkterna från ryska fossila bränslen har dessutom finansierat Putins krig. Ett energisystem baserat på förnybara energikällor kompletterat med energilagring är dessutom ett säkert och robust energisystem.

Slutligen handlar det om att skydda hushåll och företag från alltför stora ekonomiska risker. Ingen familj ska behöva lämna hus och hem, och inga företag ska behöva gå i konkurs, på grund av rusande energipriser. Beroendet av fossila bränslen innebär en risk eftersom att deras kostnader varierar kraftigt. Dessutom är det ofta billigare att producera el och värme med förnybar eller geotermisk energi än med fossil energi.

För att bli kvitt vårt beroende av fossila bränslen måste vi elektrifiera stora delar av våra samhällen – något som, enligt många bedömare, kommer att resultera i att elanvändningen fördubblas till 2045. Detta kräver inte bara en större energiproduktion. Vi behöver också en effektivare användning av energin och ett elnät som kan hantera framtidens utmaningar.

Hållbar energiförsörjning

Miljöpartiet vill storsatsa på förnybar och billig energiproduktion. Vindkraft på land är idag den billigaste energikällan. År 2023 stod vindkraften för drygt 20 procent av Sveriges elproduktion och år 2025 bedöms vindkraften bidra med mer energi än all Sveriges kärnkraft. Företag står på kö för att bygga vid Sveriges bästa vindlägen. På regeringens bord ligger 22 ansökningar om havsbaserade vindkraftsparker, motsvarande mer än hela Sveriges årliga elanvändning.

Även solenergin har en stor potential i Sverige. Genom solceller på villatak och lägenhetshus kan hushållen spara in pengar på sina elräkningar; för att underlätta bör skatten för andelsägande av solenergi för boende i flerbostadshus sänkas och skatten på all egenproducerad el slopas/sänks till EU:s miniminivå (även över gränsen på 500 kW). Med större solparker kan man producera stora volymer el som kommer alla till nytta. För att snabba på utvecklingen behöver länsstyrelsernas roll i tillståndprocessen förtydligas och regelverket ses över så att modeller för etablering som ökar den biologiska mångfalden premieras samt att ett stöd för ”naturpositiva” solcellsparker ges. Detta i syfte att utveckla metoder som kombinerar produktion av solex och mat med biologisk mångfald. Det offentliga bör gå före genom att installera solenergi på alla lämpliga offentliga byggnader. Med storskalig solvärme kan vi ersätta bioenergi och avfallsförbränning för att producera värme till fjärrvärmenätet. För att främja utvecklingen behövs initialt ett investeringsstöd. Det möjliggör användning av biobränslen där de behövs allra mest, för att ersätta fossila bränslen. Solvärme bör även införlivas i det gröna teknikavdraget.

För att den positiva trenden vad gäller utvecklingen av förnybar energi ska hålla i sig behövs politik. För att potentialen om cirka 45 TWh ny vindkraft till 2030 ska realiseras behöver det kommunala vetot snarast reformeras i enlighet med förslaget i SOU 2021:53 En rättssäker vindkraftsprövning så att fattade beslut gäller och tillståndprocesserna effektiviseras genom att alla prövningar samlas hos en och samma myndighet. Den lokala nyttan behöver öka och den ersättning motsvarande fastighetsskatten som regeringen föreslagit är inte tillräcklig varken vad gäller långsiktighet eller storlek. Vi ser att en lokal elbonus som ger kommunerna bra betalt för den förnybara el de producerar samt att närboende till vindkraft ges rätt till deläggande och ersättning från vindkraftsbolagen. Försvarsmakten stoppar idag en enorm mängd förnybar energi; de behöver arbeta mer konstruktivt genom villkorade tillstånd så att mer hållbar energiproduktion kan byggas.

Men det handlar också om att stötta aktörer som idag är intresserade av att på olika sätt bidra till utvecklingen av Sveriges energiproduktion – med alltifrån kunskap och vägledning till ekonomiska premier och skattelättnader. Vi vill att Sverige ska bli ett land där alla som vill får delta i bygget av vår framtida kraftproduktion – och därigenom dela på frukterna av dess produktion.

Energieffektivitet först

Energieffektiviseringar är det snabbaste, billigaste och mest miljövänliga sättet att minska kostnaderna och miljöpåverkan för energi. På kort sikt är energieffektiviseringar det effektivaste som vi kan göra för att minska hushållens och företagens energikostnader.

Det finns en mängd åtgärder man kan göra för att minska energiförbrukningen, både i sin villa, i flerbostadshus och i företag. För familjen eller fastighetsägaren kan det handla om investeringar i ny teknik som värmer ett hus eller lokaler. Men det kan också handla om att optimera de olika system som redan existerar i en villa eller ett flerbostadshus, exempelvis genom att säkerställa att ventilation och värmesystem fungerar på bästa möjliga sätt tillsammans. För företaget kan det handla om att investera i mer effektiv teknik.

För att möjliggöra en snabb och hållbar omställning vill Miljöpartiet att staten tar en mer aktiv roll i att stötta hushållen och företagen i denna utveckling. Vi föreslår ett stöd där staten under en inledande period tar 60 % av kostnaden för alla åtgärder som effektiviserar energianvändningen för hushåll och fastighetsägare. Med detta stöd kommer alla energieffektiviserande åtgärder att bli lönsamma snabbt. För att trygga en långsiktig styrning bör ett system för omfattande energieffektiviseringar införas; det kan vara en kvotplikt, ett auktionssystem eller liknande.

För att ytterligare underlätta effektiviseringsåtgärder bör fastighetsägare ges rätt att ta del av förbrukningsstatistik för all energi som levereras till fastigheten, inklusive hyresgästers förbrukning av uppvärmningsenergi, komfortkyla samt hushålls- och verksamhetsel på aggregerad nivå med hänsyn till personlig integritet.

Energisteget bör snarast återinföras för att stötta näringslivets arbete med effektivisering. EU:s ekodesigndirektiv har varit framgångsrikt i fråga om att avlägsna de sämsta produkterna från marknaden. Den styrningen bör kompletteras med en styrning mot de energismartaste och miljövänligaste produkterna. Vi vill därför införa ett bonus malus-system för produkter, där de mest energi- och resurseffektiva produkterna blir billigare på bekostnad av de minst energi- och resurseffektiva produkterna. Det finns även en betydande potential att utnyttja spillvärme mer effektivt. Här behövs planering, samordning och incitament.

För att kunna energieffektivisera behövs tillgång till information. Här har kommunala energirådgivare en viktig roll. Alla som vill ska kunna få rådgivning, och för att säkerställa det vill vi kraftigt öka antalet kommunala energirådgivare.

Efterlevnaden av energireglerna i Boverkets byggregler för byggnader behöver stärkas genom att man kontrollerar uppmätta värden i stället för att förlita sig på beräknade värden.

Utöver industrin är transportsektorn den del av vårt samhälle som gör av med mest fossil energi. För att ställa om transportsektorn räcker det inte med enbart elektrifiering eller övergång till hållbara biodrivmedel – det är fullständigt nödvändigt att effektivisera transporterna. Det är därför avgörande att vi också arbetar hårt mot ett transporteffektivt samhälle. Med ett transporteffektivt samhälle avses ett samhälle där trafikarbetet med energiintensiva trafikslag som personbil, lastbil och flyg minskar. Detta kan ske både genom överflyttning till mer energieffektiva färdmedel/trafikslag och genom att transporter effektiviseras, kortas eller ersätts helt. Miljöpartiet vill därför se en rad åtgärder som leder till en minskad total mängd trafik på de platser där alternativ till bilen redan finns. I dagsläget handlar det framförallt om våra större städer.

Bygg framtidens smarta energisystem med grön baskraft

Vid sidan om ett planeringsmål för elproduktion ser Miljöpartiet även behov av mål för vad vi kallar grön baskraft. Av både ekonomiska skäl och tidsmässiga skäl kommer den tillkommande elproduktionen i Sverige inom överskådlig framtid att komma från förnybara energikällor som vindkraft och solkraft. Därför bör riksdagen anta ett planeringsmål som fokuserar på effekt. Redan idag är det lagrad energi i form av vatten i våra vattenmagasin som reglerar elsystemet i stor utsträckning. I begreppet grön baskraft inrymmer vi alla kraftkällor och tekniker som kan reglera effekten snabbt och lagra energi. Här ingår höjd effekt i vattenkraften, mer flexibilitet i och effekt från kraftvärmen och gasturbiner drivna på förnybara bränslen. Även energilagring i form av vätgas, pumpkraft och värmelagring ingår samt flexibilitet, t.ex. i form av smart styrning av elbilsladdning, tvåvägsladdning och smart styrning av värmepumpar. Miljöpartiet föreslår ett mål om 10 GW grön baskraft till år 2030.

För att stimulera och snabba på investeringar i tekniker som balanserar energisystemet och jämnar ut priserna vill vi upprätta en nationell strategi för energilagring och införa ett teknikneutralt stöd för storskalig energilagring såsom pumpkraft, värmelagring och vätgaslagring.

Sveriges elnät är i stort behov av utbyggnad och utveckling. Miljöpartiet vill uppgradera det svenska elnätet så att hela landet får ett smart, flexibelt och robust elnät som klarar mer förnybar el. För att EU ska kunna göra sig oberoende av skurkstater och klara klimatomställningen behöver vi samarbeta. Det kommer att underlätta för alla att

bygga ut den billiga och miljövänliga förnybara energin och vi kan överföra stora mängder el mellan EU:s länder. På så sätt kan vi hjälpa varandra att balansera energisystemen.

Med bättre samordning och utan onödiga hinder skulle hela processen för att bygga elnät kunna gå snabbare. Genom att tillståndprocessen effektiviseras och moderniseras kommer ledtiderna för stamnätet att kunna kortas med cirka två år eller mer och minst halveras för de regionala och lokala näten. Detta utan att tumma på miljöhänsyn. Vi behöver också utveckla energisystemens och energimarknadens funktionalitet. Det behöver finnas bättre incitament än idag för energilagring och flexibilitet.

Framtidens elsystem kommer att ha en högre andel elproduktion som varierar utifrån väderlek, vilket är naturligt när elen i stor utsträckning kommer från vindkraft och solenergi. Därför behöver systemet balanseras på ett sätt som gör att vi både kan utnyttja de tillfällen då det produceras stora mängder billig förnybar el och kan balansera när det inte blåser. Systemet måste helt enkelt bli smartare och mer flexibelt och inkludera mer energilagring. För att stimulera utvecklingen av olika sorters lagring av energi behövs ett stöd samt en nationell strategi. Sverige har dessutom goda förutsättningar för att producera elektrobränslen. För att snabba på utvecklingen vill Miljöpartiet se ett introduktionsstöd samt snabbt möjliggöra för elektrobränslen att delta i reduktionsplikten som en övergångslösning i väntan på full elektrifiering av fordonsparken.

Med redan existerande teknik kan exempelvis laddning av elfordon och uppvärmning av hus med värmepumpar förläggas till den tid då priset på el är lågt och tillgängligheten i nätet god. Potentialen för efterfrågefleksibilitet kommer att öka när fler sektorer i samhället elektrifieras. För att underlätta för aktörer att vara flexibla ska kostnaden för effekt tydligt framgå för kunden.

Elpriset varierar med tillgång och efterfrågan och signalerar när mer el behöver produceras samtidigt som det belönar den som flyttar sin konsumtion från de timmar då elen är som dyrast. Samtidigt kan allt för höga pristoppar skada förtroendet för elmarknaden och därmed el som energibärare. Elektrifieringen är en helt bärande del i klimatomställningen och därför är det klokt att förebygga höga pristoppar. Ovan nämnda tekniker för grön baskraft kan minska de pristoppar vi sett på el på senare tid. Med uppgifter om marknadspriser på el i SE3 och SE4 per timme under perioden 2018-01-01–2025-03-03 (totalt 62 852 timmar) beräknas att:

- SE3: 4 % under perioden låg elpriset på 2 kr/kWh och över, 3 % under perioden 2,5 kr/kWh och över samt 2 % under perioden 3 kr/kWh och över
- SE4: 6 % under perioden låg elpriset på 2 kr/kWh och över, 4 % under perioden 2,5 kr/kWh och över samt 3 % under perioden 3 kr/kWh och över.

Miljöpartiet vill att ett pristak sätts i form av ett riktmärke och att delar av investeringsstödet för grön baskraft används särskilt för investeringar som kan kapa höga pristoppar

Elbehoven till industrins utfasning av fossilt kol kommer i stor utsträckning att gå till vätgas. Därför behövs även ett proaktivt arbete för den nya vätgasinfrastruktur som byggs upp. I takt med att industrin elektrifieras kan till exempel vätgaslager och smart styrning av industriprocesser bidra till ytterligare flexibilitet och energilagring. Svenska kraftnät bör få ett uppdrag att planera för vätgasinfrastruktur och regeringen bör ta fram en vätgasstrategi.

Elnätet behöver också balanseras lokalt. Därför behöver elmarknaden utvecklas och kompletteras med lokala och regionala marknader som möjliggör bland annat att du som elkund enklare kan bidra med stödtjänster, tex sälja ditt överskott genom att mata tillbaka el från ett batteri hemma, exempelvis i din bil, när elpriset är högt eller det är brist på kapacitet i elnätet. För att möjliggöra detta tekniskt bör laddboxar som installeras genom det gröna teknikavdraget och som uppfyller standarden ISO 15118 få ett högre avdrag, 75 %. Vidare bör hinder undanröjas för att överföra egenproducerad el mellan olika byggnader inom samma fastighet eller på närliggande fastigheter.

Dagens utformning av elskatten är hämmande för kunders flexibilitet då prisskillnaden mellan olika timmar jämnas ut eller kostnaden för el utgörs av nästan enbart skatt och nätavgift de billigaste timmarna. En dynamisk elskatt, där skatten sänks när elen är billig, skulle öka incitamenten att vara flexibel och skynda på investeringar i smart styrutrustning; detta bör därför utredas.

Vi behöver nyttja elnätet effektivt och uppmuntra till smart styrning. Men på det sätt effekttariffer nu införs riskerar att bli ett rejält bakslag. Till exempel solelsproducenter och elbilsägare riskerar att straffas trots att man gjort för samhället gynnsamma investeringar, även om det inte alls är fullt i elnätet när man laddar bilen eller matar ut solen. Eftersom det inte finns någon styrning för utformningen så riskerar vi att få lika många utformningar av effekttariffer som nätbolag, 170 st, vilket gör det förvirrande för konsumenterna och svårt att utveckla smart styrning.

Energimarknadsinspektionen behöver få ett tydligt uppdrag av regeringen att snabbt dra i handbromsen med dagens effekttariffer samt få i uppdrag att se över frågan. Eventuella effekttariffer behöver vara ändamålsenliga och inte motverka elektrifieringen. Ett grundläggande problem är att elnätbolagen är vinstdrivande aktörer på en monopolmarknad, helt utan uppdrag att arbeta för samhällets bästa, trots att både klimatomställningen och Sveriges konkurrenskraft är helt beroende av elnätens funktionalitet. I sammanhanget kan nämnas att i de flesta av våra grannländer finns inte heller ett ägande på tre nivåer. Det bör göras en översyn hur elnäten bäst ska ägas och förvaltas för maximal samhällsnytta.

I några av Sveriges större städer och tillväxtregioner är kapacitetsbristen allvarlig. Lösningen är tredelad: mer kraftfulla investeringar i ny nätkapacitet, mer lokal kraftproduktion och en mer flexibel produktion och konsumtion. I regioner med kapacitetsbrist är lokal elproduktion som till exempel kraftvärme extra viktig för effektbalansen. Detta bör återspeglas ekonomiskt. Inte minst bör ett särskilt fokus ligga på att förbättra effektbalansen med grön baskraft och öka elproduktionen i SE4. Här behövs insatser för värme- och kraftvärmesektorns roll i elsystemet. Elskatten för el till fjärrvärme bör slopas/sänks till EU:s miniminivå för att öka flexibiliteten och integrationen i energisystemet. Vidare blir värme- och kraftvärmesektorn naturliga aktörer i att utveckla elektrobränslen, storskaliga energilager, flexibel effekt och solvärme.

Energisäkerhetsmål för ökad beredskap och motståndskraft

Kriget i Ukraina har gjort det tydligt att elförsörjningen är ett troligt förstahandsmål för en angripare – utan el och drivmedel slutar det mesta att fungera. Omfattande och långvariga elavbrott kan vara mycket demoraliserande. Elsystemets centrala betydelse för samhället kommer att öka ytterligare i framtiden, med elektrifiering av transporter, industri och uppvärmning.

I sitt remissvar på regeringens promemoria Förslag om nya energipolitiska mål (KN2023/04578) pekar Försvarsmakten på att det krävs stora satsningar på el- och energiberedskap för att säkerställa Försvarsmaktens och övriga totalförsvarets behov av en robust och planerbar energiförsörjning. Det kan vi uppnå med grön baskraft och ett genomtänkt robust energisystem som inte är importberoende.

Regeringen har föreslagit ett leveranssäkerhetsmål för elsystemet som antagits av riksdagen, men det missar helt att elsystemet bara är en del av Sveriges energisystem och att det dessutom är ogenomtänkt och illa utformat. För att både säkra klimatomställningen och industrins konkurrenskraft samt anpassa energisystemet för ett nytt

säkerhetspolitiskt läge behövs ett betydligt bredare grepp. Miljöpartiet föreslår därför ett mål för energisäkerhet.

En decentraliserad elproduktion i kombination med grön baskraft kan, rätt hanterad, bli en mycket robust hörnsten i framtidens hållbara samhälle. Vi måste också underlätta för lokal produktion av förnybar energi som solceller och solvärme. Vi vill se en nationell strategi för hur detta kan utvecklas. Vi behöver också fortsätta att bygga ut den havsbaserade vindkraften, och här vill vi att Försvarsmakten i högre grad prioriterar energisäkerheten i sina bedömningar av potentiella vindkraftsprojekt.

Målet är ett robust energisystem som står emot cyberattacker och extremväder bättre och klarar ö-drift så att telekommunikationer och värmeförsörjning kan upprätthållas även vid kriser. I Sveriges fall innebär det att vindkraft, solceller och solvärme behöver byggas ut, samtidigt som elnätet förstärks och automatiseras. Energilager behöver byggas i anslutning till bostäder och kommersiell verksamhet. Målet är att jämna ut elproduktionen och balansera elnätet, men också att lagren ska kunna nyttjas vid elavbrott. Detta kommer att kräva en nationell strategi för energilager samt ett tekniskt neutralt stöd för storskalig energilagring. Utöver det behövs planering för hur särskilt viktiga verksamheter ska hållas igång vid störningar och vad det kräver i form av ö-drift av elnätet, lokal reservkraft eller batterilager.

För att stärka motståndskraften och samtidigt gynna ett smart och hållbart energisystem föreslår Miljöpartiet att ett högre grönt avdrag eller motsvarande stöd ska ges för installationer som klarar ö-drift i fastigheter och energigemenskaper. Vidare vill Miljöpartiet stötta ”smart reservkraft”; med det avses reservkraft som inte är beroende av importerad energi och tekniker som även kan nyttjas för att stabilisera elnätet som batterier och vätgas. Sverige bör ta fram en utvidgad plan för reservkraft som även innefattar samhällskritisk lagerhållning av mat, till exempel.

Energiförsörjningen av transportsektorn måste också planeras på ett sådant vis att inhemskt producerad förnybar energi och inhemskt producerat förnybart bränsle kan användas i kris och krig.

Idag är Sverige kraftigt beroende av import av energi. Detta utgör en allvarlig sårbarhet för Sverige. Vi har redan sett hur Europas djupa beroende av rysk energiförsörjning allvarligt försämrat Europas säkerhet. Putins energikrig mot Europa har visat att övergången från det fossila till det förnybara också är akut utifrån ett renodlat säkerhetsperspektiv. EU:s beroende av rysk energi är, och har varit, en enormsvaghet rent strategiskt eftersom Putin kunnat justera flödet av framförallt gas

som ett påtryckningsmedel. Exportintäkterna från ryska fossila bränslen har finansierat Putins krig. Ett energisystem baserat på förnybara energikällor, kompletterat med energilagring och smarta elnät, är inte bara bra för klimatet utan är dessutom en säkerhetspolitisk nödvändighet. En lång rad samhällsviktiga verksamheter är beroende av att energiförsörjningen fungerar. Det behövs också en inhemsk produktion av bränslen som biodrivmedel och vätgas. Svenska kraftnäts effektreserv och störningsreserv bör utgöras av importoberoende energikällor och bör därför ha som målsättning att vara 100 procent förnybara. För att öka kostnadseffektiviteten bör Sverige gentemot EU driva på för att flexibilitet ska få ingå i effektreserven igen.

Miljöpartiet föreslår ett mål om att Sverige år 2030 ska vara självförsörjande inom hållbart producerade förnybara bränslen, samtidigt som uttaget ur den svenska skogen måste ske på ett hållbart sätt. Den ökade efterfrågan i kombination med behovet att bevara biologisk mångfald visar att det krävs en bredd av åtgärder för att uppnå detta. Förnybara drivmedel ska i ökad omfattning komma från inhemsk produktion av biodrivmedel, samtidigt som elektrifieringen och ett minskat trafikarbete minskar efterfrågan av bränslen inom vägtransporter. Över tid utgör förnybara drivmedel en allt större del i omställningen för flyg och sjöfart.

”För att stärka försörjningstryggheten för gas och för att minska användningen av fossila bränslen har regeringen därför som tydlig ambition att ersätta fossilgas med nationellt producerad biogas. En sådan utveckling stärker inte bara den nationella beredskapen utan möjliggör också för Sverige att nå de nationella klimatmålen”, skrev regeringen i propositionen ”Energipolitikens långsiktiga inriktning” men föreslog inget planeringsmål för biogasen och inte heller några åtgärder för att öka produktionen. Miljöpartiet föreslår därför att riksdagen beslutar om ett planeringsmål om 10 TWh biogasproduktion per år senast år 2030. Detta är i linje med vad industrin ser behov av. Även fossilfri vätgas har en viktig roll att spela vad gäller både försörjningstrygghet och att nå klimatmålen. Därför föreslås ett produktionsmål om 33 TWh fossilfri vätgas till 2030.

Kriget i Ukraina och attackerna mot kärnkraftverket i Zaporizjzja har också aktualiserat den stora säkerhetsrisk som kärnkraft innebär. Dessutom är tillgången till uran avgörande för drift av nya kärnkraftverk och kostnaderna för själva byggnationen är enorma. Ryssland och Kina har helt avgörande roller både för finansieringen av byggnation och vid drift. De flesta nya reaktorer som byggs är på ett eller annat sätt beroende av finansiering av den kinesiska eller ryska staten. Det är ingen nyhet att dessa

antidemokratiska krafter har en expansiv geopolitisk och ekonomisk agenda, men nu spelar också kärnkraften en nyckelroll i deras maktstrategi. Vi ser behov av ytterligare riskbedömningar ur ett totalförsvarsperspektiv av kärnkraft, särskilt med avseende på erfarenheter från kriget i Ukraina.

Underlätta för fler energigemenskaper

Sverige har hamnat på efterkälken gällande den lokalt förankrade energiomställningen. Det är dags att ändra på den saken.

Runt om i Europa finns tusentals av dem – energigemenskaperna – föreningar som består av människor som bestämt sig för att gå ihop och stötta det lokala samhället med mer förnybar energi, samtidigt som de tar kontroll över sina egna elräkningar.

I många länder har denna typ av föreningsform varit vanligt förekommande i decennier. Den har också ofta varit politiskt stöttad. Insikten har varit följande: Om människor själva är delaktiga i omställningen ökar också deras acceptans för den. På så sätt har investeringar i solcellsanläggningar, biogasturbiner och vindparker mött mindre motstånd, de har tvärtom varit välkomna i lokalsamhällena.

Sverige har dock varit sena på bollen. Det är först nu som vi på riktigt börjat se en debatt om energigemenskapernas roll i omställningen – det är en debatt vi ska välkomna. Samtidigt är det en utveckling vi inte kommer undan. För varje år som går blir EU tydligare och tydligare med att medlemsländerna inte bara kan underlätta utvecklingen av energigemenskaper utan att de faktiskt ska göra det.

Mycket kan och bör göras för att främja energigemenskaperna, men några förslag är extra viktiga:

Inför en definition av vad som är en energigemenskap

Det uppstår lätt förvirring när konceptet ska diskuteras, vilket inte är så konstigt eftersom det idag saknas en svensk juridisk definition av vad en energigemenskap är för något. En införd definition skulle kunna underlätta vid utvecklingen av regelstöd och andra förslag som kan underlätta för framväxten av fler energigemenskaper.

Genomför en skatteöversyn

Energiskattens utformning bör genomgå en större översyn i syfte att driva energieffektivitet, flexibilitet och investeringar i mer förnybar el. En del i en sådan översyn bör vara att underlätta för en större mängd el som enskilda hushåll och föreningar själva genererar. Idag råder det en viss orättvisa i systemet. Den elproduktion

som solceller producerar på villataken kan konsumeras skattefritt av den som äger villan. Samma sak gäller inte nödvändigtvis för el som ägs gemensamt med grannar eller vänner. Om ett IKN-nät byggs kan skattebefrielse eventuellt uppnås, men om gemenskapen bygger på virtuell delning saknas den möjligheten. En skatteöversyn bör ta in rättvisa i ekvationen och skapa goda ekonomiska incitament för de som vill äga sin egen produktion tillsammans. Den ska dock samtidigt inte leda till att skattebasen helt urholkas.

Uppdra till Energimarknadsinspektionen att verka proaktivt för att nyttor som energigemenskaper kan ge ska speglas i nättariffen

Affärsmodellen för energigemenskaper behöver bli bättre. Ett sätt att skapa förutsättningar för det är att ändra sättet som nätbolagen beslutar om nättariff. En energigemenskap som delar energi i befintliga ledningar kan medföra nyttor för elsystemet om det främjar produktion och användning lokalt. Detta bör uppmuntras, vilket också föreslås av Energimyndigheten. De borde därför kunna få en sänkt nättariff, framför allt i den del som ska täcka kostnader för nätförluster och kostnader för överliggande nät.

Underlätta för investeringar

Idag har energigemenskaper svårighet att låna pengar i en affärsbank eftersom de saknar säkerhet, exempelvis i form av fast egendom. I praktiken avslår de flesta affärsbanker en låneansökan utan säkerhet (in blanco-lån). Detta medför att energigemenskapens medlemmar kontant måste tillföra hela det kapital som krävs för investeringar i energianläggningar. Om energigemenskaperna kunde låna i banksystemet skulle fler energigemenskaper bildas och de som bildas skulle investera mer. Det skulle till exempel kunna åstadkommas genom statliga kreditgarantier, och därför vill vi utreda en sådan möjlighet.

En kreditgaranti möjliggör för staten att utfärda villkor som ska gälla för energigemenskapers krediter vilket utgör en möjlighet för staten att främja bildandet av energigemenskaper genom att underlätta deras finansiering och minska kapitalkostnaderna.

Genomför en nationell stöd- och informationssatsning

Idag är kunskapen och kompetensen kring energigemenskaper för låg, dels hos ansvariga offentliga aktörer (exempelvis kommuner), dels hos allmänhet och teknik-

företag. Ansvariga myndigheter bör få i uppdrag att genomföra en nationell stöd- och informationssatsning om hur man bildar och driver energigemenskaper.

Kratta manegen för fusionskraft

Fusionskraft är en hållbar energikälla likt förnybara energikällor med stor potential. Det har länge varit en teknik som ansetts ligga långt fram i tiden innan den kan kommersialiseras, men forskningen och utvecklingen av fusionsenergi har tagit viktiga steg framåt den senaste tiden, inte minst genom svenska företag. Det är därför hög tid att se över hur förutsättningarna för denna kraftproduktionsresurs ser ut i Sverige. Det handlar bl.a. om att det kan finnas skäl att se över det gällande regelverket eftersom det skiljer sig en del från hur andra länder har valt att reglera detta område. Det är orimligt att fusionskraften omfattas av det regelverk som är anpassat för att reglera traditionell kärnkraft – alltså fissionsbaserad – samtidigt som driften av ett fusionskraftverk inte medför samma risker och säkerhetsutmaningar. Det är därför angeläget att regeringen snarast inleder ett arbete med att utreda hur regelverket om fusionsenergi och fusionskraftverk kan uppdateras och anpassas för att bättre motsvara fusionsenergins tekniska och riskmässiga förutsättningar.

Vidare behövs en nationell fusionsstrategi där staten ger en tydlig politisk signal om ett svenskt engagemang för fusionsenergins potential som grön kraftkälla i Sverige. Strategin bör bl.a. omfatta frågor om infrastruktur, kompetensförsörjning, investeringar och samarbeten på både nationell och internationell nivå. Den bör inte utesluta stöd för forskning, utveckling och kommersialisering av fusionskraft i syfte att göra Sverige till en ledande nation på området.

Linus Lakso (MP)

Katarina Luhr (MP)

Rebecka Le Moine (MP)

Emma Nohrén (MP)

Amanda Palmstierna (MP)